

I když rozhodující úlohu v přechodu do protiútoků bude mít protiútočné uskupení, ostatní vojska frontu musí aktivně napomáhat ke splnění tohoto úkolu. V rámci frontu může být situace velmi různá. Spolu s protiútočným uskupením mohou přecházet do útoku i další síly, a to současně, aby bylo dosaženo co nejmohutnějšího počátečního úderu na protivníka a často i z různých směrů nebo i postupně, kdy v návaznosti na úspěch sil na směru hlavního úderu přejdou k protiútočné činnosti i síly na dalších směrech s určitým zpožděním. Současně se může stát, že síly, které odrazily hlavní úder protivníka, přejdou do protiútoků až v závislosti na činnosti protivníka v přímém dotyku (např. při jeho odchodu) nebo se budou podílet na ničení protivníka tím, že pokračováním obrany napomohou jeho obklíčení a následnému zničení.

Výsledkem činnosti vojsk frontu musí být postupný přechod rozhodující většiny sil a prostředků do protiútoků a aktivní činnost na ničení protivníka a ovládnutí ztraceného území. Tento charakter působení vojsk frontu povede ke značně složité situaci, což musí velitel frontu předvídat při formulaci zámyslu, odrazit se v úkolech stanovovaných vojskům a součinnosti mezi nimi.

V článku jsem uvedl jen hlavní a všeobecné podmínky, v nichž působí vojska frontu při přechodu do protiútoků. V konkrétních situacích mohou být tyto podmínky značně různorodé a teprve jejich důkladná analýza umožní zvolit optimální způsob přechodu do protiútoků.

Podplukovník Ing. Luděk H o d b o d'

ROZMÍSTĚNÍ VOJSK MIMO BOJ A ZVLÁŠTNOSTI BOJOVÉHO ZABEZPEČENÍ

V článku se budu zabývat některými zásadami činnosti vojsk a zvláštnostmi bojového zabezpečení při jejich rozmístění mimo boj. Současně navazují na stať uveřejněnou ve VM č. 4/1989.

Přestože jsou tyto zásady a zvláštnosti teoreticky známy, myslím, že **nejsou v praxi vždy plně respektovány a realizovány**, čímž nevytváříme potřebné návyky v činnosti velitelů a štábů, což se může negativně projevit snížením bojeschopnosti vojsk v důsledku činnosti protivníka. Domnívám se proto, že je nutné na tyto skutečnosti upozornit, aby zejména na stupni útvar-svazek byly zmíněné zásady a požadavky prosazovány do praxe, zejména při všech velitelsko-štábních a taktických cvičeních a veškeré činnosti vojsk v poli.

Činnost vojsk v prostoru rozmístění zpravidla zahajuje **rekognoskační skupina**. Její složení závisí na úkolu, situaci, vzdálenosti a době zaujímání prostoru rozmístění a většinou bude zahrnovat:

- **u štábu divize:** zástupce velitele, síly a prostředky PVS, podle situace, úkolu a potřeby některé jednotky, zejména ženijní, průzkumné, spojovací a pořádkové,
- **u pluku:** zástupce velitele, určené důstojníky štábu, druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, zástupce jednotek (od každého praporu nebo oddílu důstojníka, od každé roty nebo baterie poddůstojníka), potřebné zabezpečovací jednotky (např. spojovací s linkovým materiálem, ženijní, průzkumné, pořádkové).

Velitelem rekognoskační skupiny je obvykle zástupce velitele, jehož úkolem je v případě potřeby a v duchu zámyslu velitele upřesnit prostory rozmístění útvarů (jednotek) v závislosti na konkrétní situaci, řídit počáteční ženijní budování prostoru rozmístění (budou-li k tomu vyčleněny prostředky) a řídit plnění všech dalších opatření spojených s přípravou prostoru rozmístění vojsk před jejich příchodem. Ve většině případů bude totiž z hlediska času výhodné **využít doby** od ukončení rekognoskace do zaujetí prostoru vojsky k budování linkového spojení, přípravě okopů pro techniku, zejména na velitelských stanovištích, úpravě komunikací apod. Soudím, že v praxi vojsk jsou tyto možnosti urychlení dosažení bojové pohotovosti v prostoru rozmístění málo využívány.

Před vlastní rekognoskací může být podle pokynů velitele nebo náčelníka štábu (NŠ) zpracován na mapě **Plán rekognoskace**, který by mohl **obsahovat**:

- prostory rozmístění útvarů (jednotek), míst velení divize (pluku) a podřízených, osy přesunu z rozchodišť do prostorů rozmístění jednotek, organizaci pořádkové služby, osy přesunu, čáry rozvinutí a palebná postavení dělostřelectva k odrazení nenadálého napadení pozemním protivníkem.

Legenda Plánu rekognoskace může obsahovat: složení rekognoskační skupiny, lhůty zaujetí prostoru rozmístění, pohotovost prostředků PVO, obsah a lhůty splnění jednotlivých opatření bojového zabezpečení s důrazem na zajištění, maskování atd.

Po shromáždění rekognoskační skupiny v určeném prostoru (v prostoru činnosti divize nebo ve stanoveném místě před nově zaujímaným prostorem rozmístění, nejlépe rozchodišti) **vydá** její velitel (postupně po příchodu jednotlivých skupin, zejména při soustředění v rozchodišti, nebo najednou) **pokyny** velitelům rekognoskačních skupin útvarů (jednotek) s důrazem na:

- upřesnění prostorů rozmístění útvarů (jednotek) a sousedů,
- úkoly rekognoskace, dobu jejich splnění, činnost po rekognoskaci, způsob a místo hlášení jejich výsledků,
- osy přesunu z rozchodišť do jednotlivých prostorů rozmístění, organizaci pořádkové služby ve stanoveném prostoru,
- způsob spojení, signály apod.

Rekognoskační skupiny útvarů (jednotek) vedou průzkum terénu, upřesňují (podle konkrétních podmínek) prostory rozmístění jednotek a příjezdové cesty k nim, místa velení, palebná postavení prostředků PVO, zjišťují vodní zdroje atd. Výsledek rekognoskace hlásí velitel skupiny (ve stanovené době) veliteli divize (pluku).

Prostory rozmístění zaujímají útvary a jednotky přímo z pochodu, pod ochranou pochodového zajištění, které přechází zpravidla ve strážní zajištění (až do svého vystřídání). Zavedení jednotek do určených prostorů usměrňují příslušníci rekognoskačních skupin, tj. důstojníci a poddůstojníci od praporů a rot. Zaujetí tohoto prostoru může značně urychlit včasné rozmístění pořádkové služby. Proto je účelné do rekognoskační skupiny začlenit pořádkové jednotky. V každém případě je nepřipustné **zastavit proudy** na cestách před prostorem rozmístění a čekat na jeho přidělení nebo upřesnění.

V uvedeném prostoru jsou jednotky rozmísťovány většinou v sestavě, která umožňuje rychlé opuštění prostoru, manévry, plnění stanoveného úkolu a ve vzdálenostech, jež snižují možnost jejich ničení jadernými údery, údery letectva a palbami dělostřelectva protivníka. Po zaujetí prostoru plní útvary (jednotky) úkoly vydané velitelem divize (pluku) a realizují stanovená opatření všestranného zabezpečení. Je zapotřebí, aby štáb divize (pluku) průběžně a důsledně kontroloval především **maskování**, organizoval **zajištění**, nepřetržitě řídil vedení **průzkumu** pozemního a vzdušného protivníka a včasné varování vojsk o něm, průběžně organizoval a uskutečňoval **radiační**, **chemický**, **biologický** a **ženijní průzkum hlavních i zá-**

ložních prostorů včetně os přesunu k nim, realizoval opatření OPZHN atd. Přitom je nutné omezit pohyb vojsk a techniky na nejnutnější a nezbytnou míru za současného přísného dodržování maskovací kázně.

Spojení v prostoru rozmístění je zabezpečováno obvykle linkovými nebo pohyblivými pojitky, ve větší míře se využívá osobního styku velitelů. Rádiové spojení je povoleno používat jen k předávání varovných signálů, případně k řízení palby prostředků PVO. Proto je účelné do rekognoskační skupiny začlenit spojovací jednotku s nezbytným linkovým materiálem a využít času k budování alespoň části linkového spojení ještě před zaujetím prostoru rozmístění vojsky. Současně nelze připustit používání rádiového spojení mezi rekognoskačními skupinami, protože by protivník mohl zjistit činnost vojsk v daném prostoru.

Pořádkovou službu v prostoru rozmístění organizuje štáb divize (pluku) s cílem přispět k zabezpečení utajeného rozmístění vojsk a míst velení v daném prostoru. Stanoviště pořádkové služby je proto žádoucí zřizovat v prostoru rozmístění a na jeho hranicích, na přístupových cestách, u vodních zdrojů, případně u průchodů v zátarasech v prostoru rozmístění. Její příslušníci mohou plnit tyto **hlavní úkoly**:

- kontrolovat dodržování stanovených maskovacích opatření při přesunech vozidel a zásad regulace pohybu,
- regulovat a řídit pohyb jednotek a techniky,
- zjišťovat a zabránit pronikání a pohybu nepovolených osob, diverzně průzkumných skupin protivníka v prostoru rozmístění a na přístupech k němu.

K plnění těchto úkolů je nutné určovat v prostoru rozmístění **velitele pořádkového prostoru** (pořádkové služby), pohyblivá a stálá **pořádková stanoviště** (na nejdůležitějších místech ve složení důstojník a 2 až 3 vojáci). S těmito stanovišti, podle možnosti i s dalšími, je vhodné zřizovat linkové spojení (v závislosti na době pobytu v prostoru rozmístění a množství linkového materiálu, které bude k dispozici).

K protivzdušné obraně vojsk v prostorech rozmístění jsou využívány všechny organické i přidělené prostředky PVO, a to tak, aby v součinnosti s nadřízeným zajišťovaly ve stále pohotovosti přímou obranu nejdůležitějších nebo velitelem stanovených objektů. Při určování stupně pohotovosti prostředků PVO musí velitel divize (pluku) respektovat jejich takticko-technická data a další možnosti a současně brát v úvahu nutnost zajištění odpočinku obsluh. Soudím, že základním předpokladem úspěchu PVO při rozmístění vojsk mimo boj je především **utajení** prostoru rozmístění, dodržování zásad maskování a udržování prostředků PVO ve stále pohotovosti k odrazení úderu vzdušného protivníka. Palba je zahajována na rozkaz (signál) velitele divize (náčelníka PVO); samostatně jen při přímém napadení rozmístěných vojsk, aby nedošlo k jejich předčasnému prozrazení.

Změna prostoru rozmístění je uskutečňována na rozkaz **nadřízeného velitele**, v případě napadení vojsk zbraněmi hromadného ničení na rozkaz **velitele divize**. Při nenadálém použití ZHN nebo zápalných zbraní protivníkem nebo není-li možné podat o tom včas nadřízenému veliteli (náčelníku) hlášení, může být provedena změna prostoru podle rozhodnutí **velitele praporu** (viz Všeob-Ř, čl. 290). Tímto ustanovením je dána veliteli možnost rychle reagovat na situaci, vyvést nezasazené jednotky do jiného prostoru a je-li to možné, organizovat vlastními silami odstraňování následků a obnovu bojeschopnosti. V souvislosti se změnou prostoru rozmístění po použití ZHN protivníkem a pravomocí velitele praporu zvyšuje se význam včasného a promyšleného **určení záložních prostorů rozmístění útvarů a jednotek**. Přitom je zapotřebí zvažovat i povětrnostní podmínky, zejména převládající směr přízemního a výškového větru.

Zvláštnosti bojového zabezpečení vojsk při rozmístění mimo boj

I při rozmístění mimo boj je nevyhnutelné organizovat bojové zabezpečení v plném rozsahu. V závislosti na činnosti protivníka, vzdálenosti rozmísťovaných vojsk od fronty, jejich situaci a úkolech se projevují v jeho jednotlivých druzích některé zvláštnosti, které je nutné na všech stupních velení respektovat a dodržovat.

- Vojskové, ženijní, radiální, chemický a biologický **průzkum** prostoru rozmístění, přístu-

pových komunikací apod. je veden v závislosti na konkrétní situaci a časových možnostech s potřebným předstihem před jeho zaujetím vojsky. Zvlášť pečlivě je zapotřebí vést průzkum prostorů dříve obsazených protivníkem s důrazem na zjišťování přítomnosti ponechaných skupin protivníka a zamořených nebo zaminovaných úseků terénu, zdrojů vody atd.

Při pobytu vojsk v prostoru rozmístění je nepřetržitě prováděn průzkum v hlavním i záložním prostoru (přístupových komunikacích), a to vzdušného protivníka, je organizován ženiin, chemický, radiační a biologický průzkum, zjišťuje se přítomnost a činnost průzkumně diverzních skupin protivníka (mj. i pořádkovou službou, jednotkami v přímém a strážním zajištění apod.), je uskutečňováno nepřetržitě pozorování prostorů, v nichž lze předpokládat vysazení protivnickových vzdušných výsadků.

V případě protivnickových jaderných nebo jiných palebných úderů, vysazení vzdušných výsadků či jinak vzniklé nejasné situace je možné k jejímu upřesnění vysílat především **důstojnické průzkumné hlídky**. Složení a vyčleněné prostředky těchto hlídek může být určeno předem, abychom urychlili jejich vyslání.

Při vydávání **pokynů pro průzkum** velitel divize obvykle stanoví:

- síly a dobu získání zpráv o prostoru rozmístění i přístupových komunikacích,
- prostory a úkoly, na které zaměřit hlavní pozornost průzkumu,
- způsob a organizování pozorování prostorů vhodných k vysazení vzdušných výsadků protivníka,
- metodu pokračování vedení průzkumu po zaujetí prostoru rozmístění (na co zaměřit pozornost),
- postup a dobu předávání zjištěných údajů štábu divize (pluku) apod.

● Ke splnění cíle **ochrany proti zbraním hromadného ničení** je nutné vykonat především tato opatření:

- průzkum hlavního i záložního prostoru rozmístění s úkolem zjistit a vytyčit zamořené prostory,
- nepřetržitě radiační a chemické pozorování v prostoru rozmístění, zejména z návětrné strany a na přístupových cestách,
- budování úkrytů pro vojska,
- obnovu bojeschopnosti vojsk zasažených úderem.

Při vydávání **pokynů pro OPZHN** velitel divize (pluku) většinou stanoví:

- síly a dobu získání zpráv o radiační a chemické situaci v prostoru rozmístění a na přístupových cestách,
- způsob, prostory a síly provádění radiačního a chemického pozorování po zaujetí prostoru rozmístění,
- lhůty a rozsah vybudování úkrytů pro ukrytí osob a techniky,
- metodu zabezpečení varování vojsk o použití ZHN protivníkem, radiačním a chemickým nebezpečím (zamoření),
- protiepidemická a hygienická opatření,
- síly a prostředky vyčleněné do odřadu k odstraňování následků použití ZHN protivníkem (prostor, dobu a signál soustředění odřadu),
- signál a způsob zaujetí záložního nebo neplánovaných prostorů v případě napadení útvarů (jednotek) ZHN apod.

● Při činnosti vojsk v prostoru rozmístění bude **radioelektronický boj** úzce souviset s maskováním a opatřeními uskutečňovanými s cílem co nejdéle utajit přítomnost a působení vojsk v daném prostoru. Proto bude vyžadovat absolutní zákaz, případně podstatné omezení rádiového, radioreléového spojení a současně udržování těchto prostředků v trvalé pohotovosti k použití, např. při přímém napadení prostoru rozmístění pozemním nebo vzdušným protivníkem.

Velitel divize při **organizaci REB** v prostoru rozmístění obvykle stanoví:

- hlavní opatření radioelektronické ochrany systémů a prostředků velení útvarů a řízení zbraní,
- úkoly boje s technickým průzkumem protivníka,

– způsob a rozsah používání rádiových, radioreléových a radiotechnických prostředků útvarů a jednotkami v prostoru rozmístění.

● K splnění hlavního cíle **maskování**, tj. utajení skutečných prostorů rozmístění vojsk před protivníkem, organizuje štáb divize (pluku) řadu opatření, a to především:

- využívání přirozených maskovacích vlastností terénu,
- používání předepsaných a přírodních maskovacích prostředků,
- důsledné prosazování a nepřetržitou kontrolu dodržování stanovených maskovacích opatření,
- zřizování klamných prostorů rozmístění vojsk (zásadně pouze na rozkaz nadřízeného velitele).

Maskování je nutné sladit s opatřeními k ochraně vojsk proti vysoce přesným zbraním protivníka, např. s vytvářením klamných objektů s využitím koutových odražečů, maskovacích sítí a zdrojů tepelného záření (2 až 4 knotové lampy skryté pod plechovkou), které jsou vzhledem k účinkům vysoce přesných zbraní umísťovány ve vzdálenosti 20 až 30 m od okopů s technikou, úkrytů, pozorovatelů apod.

Současně s maskováním je zapotřebí uskutečňovat opatření ke zvýšení ochrany a snížení pravděpodobnosti zásahu techniky a objektů vysoce přesnými zbraněmi protivníka s koncovým navedením.

Při vydávání pokynů pro **maskování** velitel divize (pluku) zpravidla stanoví:

- hlavní maskovací opatření, rozsah, dobu, způsob jejich splnění,
- síly a prostředky vyčleněné pro maskování,
- způsob kontroly plnění nařízených opatření a dodržování maskovací kázně.

● Cílem organizace **ženijního zabezpečení** je především zvýšení ochrany vojsk proti všem prostředkům ničení a vytvoření podmínek pro organizované a rychlé opuštění prostoru rozmístění.

Velitel divize (pluku) k organizaci **ženijního zabezpečení** namnoze stanoví:

- charakter, pořadí a lhůty budování ženijních objektů a maskování prostorů rozmístění vojsk a míst velení,
- rozsah a způsob úprav cest pro přesun a manévr v prostoru rozmístění,
- metodu použití útvarů (jednotek) ženijního vojska.

Ženijní budování prostoru rozmístění je zahajováno současně s jeho zaujetím (je-li možné vyčlenit část sil a prostředků např. do rekognoskační skupiny, je výhodné zahájit práce ještě před jeho zaujetím, zejména při budování míst velení). Rozsah ženijního budování bude závislý na délce pobytu vojsk v tomto prostoru, charakteru terénu, půdy a na množství i výkonnosti ženijní techniky.

Zvláštní pozornost je žádoucí věnovat počtu a stavu cest. Ke snížení a omezení demaskujících příznaků vojska využívají především dosavadní komunikace, nové jsou upravovány jen při nezbytné potřebě k zabezpečení manévru. K tomu je veden průzkum, případně jsou upravovány lesní průseky, cesty apod. Všechny ženijní práce se průběžně maskují.

● Cílem **chemického zabezpečení** je vytvořit vojskům potřebné podmínky pro splnění úkolů v zamořeném terénu a zabezpečit jejich radiační ochranu. Vykánávaná opatření závisí na skutečné situaci.

Při organizaci **chemického zabezpečení** velitel divize (pluku) zpravidla stanoví:

- útvar (jednotku), na které soustředit hlavní úsilí pozemního a vzdušného radiačního a chemického průzkumu v případě jaderných úderů protivníka,
- místo a způsob speciální čistoty vojsk,
- pořadí plnění úkolů a opatření chemického zabezpečení,
- vyčleněné síly a prostředky,
- hlavní úkoly jednotky chemické ochrany divize (pluku),
- pořadí a lhůty zabezpečení útvarů (jednotek) chemickým materiálem a prostředky ochrany.

● Cílem organizace **zajištění** při rozmístění vojsk mimo boj je nedovolit protivníkovým diverzně průzkumným jednotkám proniknout do prostoru rozmístění vlastních vojsk, nepustit jejich nenadále napadení pozemním protivníkem a zajistit čas a výhodné podmínky pro

organizované rozvinutí a zasazení hlavních sil do boje. Sila a složení vyčleněných jednotek pro zajištění závisí na situaci, zejména na vzdálenosti od fronty, důležitosti zajišťovaného směru, charakteru terénu a dalších okolnostech.

Při rozmístění mimo boj se vojska vždy zajišťují **přímým zajištěním** a hrozí-li jejich napadení pozemním protivníkem, i **strážním zajištěním**, vyslaným od pluků a praporů, v některých případech i od divize. Tento druh bojového zabezpečení organizují příslušní velitelé na základě svého rozhodnutí, nařízení nadřízeného velitele podle vzniklé situace a plnění úkolu.

Přímé zajištění je uskutečňováno:

- hlídkováním **strážnými**, zpravidla ve dvojicích, ve stanoveném úseku prostoru rozmístění (praporu, roty, místa velení apod.),

- **stálými pozorovateli**, umístěnými většinou na VPS praporu (roty).

Kromě těchto orgánů mohou být k přímému zajištění vyčleněny:

- **pozorovací** (naslouchací) hlídky,
- pohyblivé **pěší hlídky**, zejména v členitém a málo přehledném terénu, tvořené 2 až 3 vojáky, kteří hlídají na vnější hranici i uvnitř prostoru rozmístění,
- **strážní hlídky** – mimo i uvnitř prostoru.

V noci je nutné hlídkování zesílit.

K ochraně vojáků, výzbroje a techniky je určována **celodenní směna a hotovostní jednotka**, která se rozmísťuje poblíž velitelského stanoviště a je v neustálé pohotovosti.

Strážní zajištění se vysílá na stanovené čáry nebo do určených pásem. Vševojskovým plukům, rozmístěným po obvodu prostoru divize, stanoví velitel **zajišťovací pásma**, která přehrazují všechny hlavní cesty a přístupy k prostoru rozmístění. Zajišťovací pásmo strážního odřadu (strážní záštity) může být široké: pro odřad v síle praporu 10 km, v síle roty 5 km a v síle čety 2 km.

V zajišťovacím pásmu **velitel strážního odřadu** (záštity) zabezpečuje a organizuje:

- budování hlavního, případně i záložního postavení,
- neustálé pozorování a přehrazování mezer mezi záštitami palbou,
- hlídkování v mezerách mezi strážními záštitami,
- vysílání strážních hlídek (v síle družstva) před a na boky strážních záštít,
- vysílání zajišťovacích hlídek na skryté přístupy,
- rozmístění zálohy a její pohotovost k manévru na ohrožený směr.

K včasnému zjištění protivníka organizuje pozorování, do mezer, zvláště v noci, vysílá pátrací vozidla (družstva), do stanoveného pásma k vedení průzkumu bojové průzkumné hlídky.

Výsledky průzkumu v zajišťovacím pásmu hlásí velitel strážního odřadu (záštity) tomu veliteli, který toto zajištění vysílá, a současně uvedomí i sousední strážní odřady (záštity). Při střetnutí se silným protivníkem strážní odřad (záštita) úporně brání zaujatou čarou a zabezpečuje manévr, rozvinutí a zahájení boje útvarů (jednotkami) vyčleněnými k zničení zjištěného protivníka.

Rozmístění svazků, útvarů a jednotek mimo boj je v soudobých podmínkách neoddělitelnou součástí činnosti vojsk. Vedení bojové činnosti na směrech, vysoká pohyblivost vojsk, široké používání vzdušných výsadků protivníkem i rostoucí dosah bojových prostředků staví vojska před nebezpečí napadení pozemním protivníkem a v poměrně velké vzdálenosti od fronty. To vyžaduje od velitelů a štábů důsledně **promýšlet a realizovat opatření bojového zabezpečení nejen při vedení boje, ale i při rozmístění vojsk mimo boj**.

Domnívám se proto, že by bylo vhodné častěji spojit alespoň některá cvičení s vojsky v terénu s cvičením průzkumných jednotek na straně protivníka, aby tak velitelé i vojska získali názornější představu o jeho možnostech ve vedení průzkumu a ničení důležitých objektů diverzními průzkumnými skupinami. Prospěch z takové činnosti mohou mít obě strany – zvýšila by se vycvičenost průzkumných jednotek při praktickém vedení průzkumu v týlu protivníka a současně by byli velitelé, štáby i vojska vedeni k větší důslednosti při plnění opatření bojového zabezpečení.